

materialis et inextensæ : ergo datur tale medium non alibi certe, quam in his viventibus perfectis : ergo, etc.

11. *Secunda ratio ex variis experimentis.* — Accedunt experientiæ, primo, nam in hisce animalibus reperitur tanta fere consonantia organorum : ac tantus consensus inter illa, quantus in homine : habent enim certa organa ad virtutes singulas deputata : cerebrum ad virtutem cognoscitivam, ad vitalem cor, ad naturalem, seu vegetabilem hepar : atque inter has partes talem consensum, ut læso tactu cor moveatur, et si imaginatio apprehendat ut nocivum, imperet motum, quem illico pedes exequuntur : hic autem consensus tantus videtur ob identitatem animæ, quæ omnia gubernat ; identitas vero non est sine indivisibilitate : nam si esset divisibilis, quo quæso modo pars animæ, quæ in pede residet, cognoscit quod jubet pars, quæ est in capite, et illud exequitur : Ratio ergo tanti consensus ea est, quod tota anima in capite est, atque in pede. Alia experientia, quod etiam in his animalibus vehemens operatio unius partis impedit operationem alterius, ut grandis dolor tactus impedit actionem visus, quod non contingenteret, si diversæ partes animæ in diversis partibus viventis essent, posset enim altera sine alterius concursu operari : itaque licet una esset attenta, vel defatigata, altera non ob id defatigaretur, aut impediretur a suo munere, quæ sane experientiæ ideo magnam probabilitatem faciunt, quia ex nulla alia videatur melius colligi identitas principii, quam ex consensu, et consonantia potentiarum illius : neque vero similis consonantia in plantis visitur, nam licet una pars debilitetur, alia perfecte exequitur suam operationem, nisi forte sit media, per quam trahit alimento, quod est per accidens. In sectilibus quoque animantibus nihil tale reperitur : quod si aliquando puncta una parte movetur alia, ut puta cauda, non ita fit, quod una pars alteri obediat, sed potius id provenit ex continuatione partium cum quadam diffusione vitalium spirituum, qui causant motum, atque etiam ex imperfecta phantasia distenta per corpus, unde species sensibiles deferuntur ad partes, quæ moventur ; non sic autem in animantibus perfectis, ut de se patet. Tertia experientia. Habent animalia perfecta vim discernendi inter res duas simul propositas, agnus etiam si videat lupum simul et equum, discernit inimicum a non inimico, et ab uno fugit, non ab alio : accurrens quoque ad matrem discernit

superiorem partem illius ab inferiori, et ad hanc accedit ad sugendum, non ad aliam. Talpa etiam sine visu per tactum cognoscit filium, et discernit inter illum et alienum. Ex quibus plane indivisibilitas prædictarum animalium colligitur in hunc modum. Ad discernendum necesse est, ut qui discernit utramque partem cognoscat : ergo si equus, verbi gratia, discernit aquam frigidam a calida, necesse est ut principium cognoscendi utramque sit idem ; non quidem principium proximum, nempe tactus (potest enim manus dextera tangere frigidam, et sinistra calidam) : ergo saltem principium principale cognoscendi in utraque manu erit idem, atque adeo tota anima in qualibet manu. Si dicas, judicium illud esse in imaginatione, melius surget argumentum. Nam si imaginatio discernit inter apprehensa per sensus, certe idem est principium cognoscens has omnes res, et gubernans potentias.

12. *Fundamentum D. Thomæ, num. 7, allatum sustinetur.* — Hæc ergo omnia probabilem reddunt opinionem D. Thomæ, neque experientia, quam ipse adducit, est contemnenda, quod si tales animæ essent divisibles, non tam cito pars abscissa moreretur : si enim quæque pars habet suam partiale formam, et in quantitate sufficiente dividatur, non est, cur tantam dependentiam habere dicatur, ut nec per instans conservari queat : sic itaque divus Thomas intulit provenire hoc ex indivisibilitate animæ probabiliter.

13. *Ad primum argumentum in num. 6.* — *Ad secundum.* — Ad primum vero argumentum in contrarium respondet rationem formæ materialis absolute non consistere in extensione, sed in dependentia a subjecto materiali, hocque efficere, ut animæ, de quibus agimus, spirituales non sint. Ad secundum quidam respondent eam animam non educi de partibus materiae, sed a tota materia adæquate, quod ab illa tantum pendeat, et non a singulis partibus. Respondet tamen aliter totam educi de tota, et totam de qualibet parte, quam in instanti generationis informat : neque vero hoc est mirabilius, quam totam esse in tota materia, et totam in qualibet parte, nam sicut est in materia, ita fit. Sane quod hic difficultatem habet illud est, quomodo una, et eadem res sit tota in tota materia, et tota in qualibet parte. Quæ difficultas communis est, necessarioque, in humana forma admittenda : quod vero talis aliqua forma sustentetur a materia, parum, aut nihil difficultatis addit.

Unde ad primam impugnationem hujus seu probationem minoris negatur similitudo. Namque educi de potentia materiae transitus quidam est de non esse ad esse, quod est impossibile formæ jam existenti. At vero educi simul de non esse ad esse ex duabus partibus materiae cum illius materiæ adæquato concursu nullam implicationem affert, sed ostendit tantum, quod idem sit in duabus partibus simul, quod nihil vetat. Ad secundum die, unam esse ibi actionem totalem, qua ipsa anima sit in omnibus partibus.

14. *Ad tertium in eodem n. 6.* — Ad tertium : sicut sunt quædam formæ, quæ totæ pendent a tota materia, et pars a parte : aliae vero quæ existentes in materia, a tota illa separari possunt, ac per se subsistere, ita facile intelliguntur formæ mediae, quæ nec per se stare possunt, nec tamen necessario sunt affixæ determinatae parti materiae, sed paulatim possunt ex una in aliam succedere virtute sua, non tamen seipsas sustinere, quæ omnia eo magis rationi consonant, quo tales animæ reperiuntur distare magis ab imperfectione materiae, accedereque ad perfectionem nostræ animæ : naturale siquidem est, ut medium ipsum aliquid participet de extremis, et quo magis recedit ab uno, magis accedit ad aliud.

15. *Ad quartum ut respondeat Albertus.* — Ad experientias respondet Albertus, summa de homine, quæst. 2, art. 3, motus illos non provenire ab anima, sed ab impetu impresso nervis ratione violentiæ, quæ intervenit in separatione animæ a corpore : juvant etiam spiritus vitales, qui in nervis remanent per aliquam morulam, ac vim movendi conservant, quæ tamen experientia non in omnibus est necessario acceptanda, nam similes saepè observantur in homine, de quo constat habere animam indivisibilem. Est vero solutio clara, quando pars minor abscissa videtur vivere : attamen quando totum ipsum truncatum movetur, ut taurus sine capite (quod appellatur ab Aristotele colobum, seu mutilum, § Metaphysicæ, text. 27), tunc dici posset, admitti illud quidem mutilum aliquo tempore vivere, non propter divisionem animæ, sed quia tota anima potuit aliquantulum in corpore muto permanere : cum non adeo, neque ita pendeat vita a parte abscissa, ut primo instanti extinguatur. Atque his modis potest explicari, quod Aristoteles ait 3, de partib., c. 7, posse animal, truncato capite, aliquantulum moveri, propter quem locum Pompanatius, lib. 10, de Nutriente et nutritio, dixit omnem animam, etiam huma-

nam, secundum philosophiam, esse divisibilem, sed turpiter lapsus est et ex debili fundamento.

NOTATIO PRO PRÆCEDENTI ASSER-TIONE.

Sententiam hanc de indivisibilitate animæ perfectorum viventium, in quarta assertione positam, mutaret procul dubio ipse auctor, si inchoatum hunc tractatum, uti cooperat, ultimis curis limasset. Quippe jam olim in Metaphysica, hanc retractans quam prius dictarat, oppositam dixerat probabiliorem, disp. 15, sect. 10, n. 32. Imo hoc ipso in lib. cap. 2, n. 19, censuit probabiliissimam. Non erat tamen cur omnia plene prout ab eo accepimus non hic tibi, Lector bene-vole, immutata daremus, præsertim cum ea etiam sententia, quam hic defendit, probabilis certe sit, et in gratiam D. Thomæ suscepta videatur.

CAPUT XIV.

UTRUM EADEM ANIMA INFORMET OMNES, ET SINGULAS PARTES VIVENTIS.

1. *Pro parte negante argumenti.* — Hæc quæstio etiam pertinet ad explicandum animæ modum informandi. Cujus negativa pars vera apparet. Primo, quia in diversis membris, diversæ, imo contrariae reperiuntur dispositio[n]es, cor enim in excellenti gradu calidum est, cerebrum vero in excellenti frigidum : ergo non potest eadem forma eas partes informare. Secundo, quando pars absconditur, retinet eamdem formam substantialem, quam habebat in toto, non retinet autem animam totalem : ergo partiale aliam, quam etiam habebat. Major patet : tum quia non est a quo introducatur nova : tum quia abscissa pars potest reuniri : retinuit ergo eamdem formam. Tertio. In vivente quædam partes sentiunt aliae non sentiunt, sed vegetantur, ut ossa, aliae nec vegetantur, nec sentiunt, ut sanguis et capilli, incredibile autem appetit, quod una, et eadem forma tam diversos effectus causet : ergo, etc.

2. *Prima assertio bipartita pro anima divisi-bili.* — *Prior pars ostenditur.* — Præsens difficultas minor est in viventibus, quæ formas habent divisibiles et extensas, nam in illis tota forma est in tota, et pars in parte, atque adeo una est forma informans totum, quamvis

non simplex sit, sed composita, sicut etiam in non animatis contingit. Sit ergo prima conclusio. In viventibus, quæ animas habent extensas, una est anima informans partes omnes, coalita tamen ex partibus diversarum rationum partialium. Prima pars conclusionis probatur, quia vivens unum per se est substantiale suppositum, cuius omnes partes sunt continuæ: ergo habent unam formam eas informantem. Item una integra a qua unam habet formam, a qua vendicat esse, et unitatem: ergo et vivens, quod non minus est unum. Namque ad unitatem formae non est necesse, ut illam entitas, quæ informat partem unam, informet et alias, sed et satis, si una sit ex compositione et unione plurium partium: sicut et corpus hoc solo modo dicitur unum.

3. *Posterior quoque suadetur.* — Secunda pars conclusionis probatur primo, quia ejusmodi partiales formæ requirunt ex propria ratione diversas dispositiones: ergo sunt diversarum rationum. Item habent ex se diversos effectus formales, nam pars formæ arboris, quæ constituit folium non posset constituere radicem arboris, neque e contrario. Item operationes diversarum partium sunt diversæ, forma autem coaptatur diversis partibus dispositionum. Tandem forma integra totius arboris, quæ informat radices, truncum, folia, etc., secundum se sumpta non potest esse tam homogenea, sicut formæ ignis, alias nulla esset ratio, eur una illius pars esset magis in una parte materiæ, quam alia: ergo non est tam similaris, nec ejusdem rationis in omnibus partibus: ergo distinguuntur partes, illius secundum partiales rationes. Nec inferas: ergo illæ partes non sunt continuabiles, quia sunt specie diversæ: nam id habet verum in iis, quæ differunt totali specie, non vero in iis, quæ partialiter differunt, et ordinantur ad integratatem totius suppositi, ut in proposito: et sicut in artificialibus partes diversarum rationum uniuntur aliquo modo ad integrandum perfectum artificium, ita in naturalibus, etc.

4. *Quid de anima indivisibili senserint non pauci apud Galenum.* — *Et apud Albertum.* — Difficultas ergo quæstionis superest de his viventibus, quæ habent animas indivisibiles, de quibus fuit antiqua Platonis, et aliorum opinio, quam Galenus refert 5 et 6, de Placitis, animam nostram in corpore non esse simplicem, sed ex multis compositam: ponebant enim animam concupiscibilem ad appetendum ci-

bum, etc., quam aiebant esse in hepate, et animam irascibilem in corde, cuius munus est cohærere concupiscibilem, si eset effrenis, et tueri illam ab adversariis. Tertiam ponebant rationalem in cerebro, quasi in aree ad imperandum et gubernandum. Idem refert Albertus, l. 2, de Anima, c. ult., Philoponus, in lib. de Anim., fol. 4, colum. 3. Idem sentit Pythagoras, differebat tamen in modo loquendi, volebat enim has esse tres animas totales, et consequenter plures animas congregari in homine: Plato vero non tres animas, sed tres partes animæ illas appellabat. Refertur etiam Aristoteles 3, de Anima, text. 90, Cicero, 4 Tusculana, qui Platonem sequitur eum Galeno, Tertullianus, in to. 3, lib. de Anima, c. 24, et lib. de Resurrect. carnis. Philo Judæus, lib. de eo, quod deterius potiori insidiari soleat, pagin. mihi 112, et lib. 1, Allegoriar., pag. 36, et lib. 1, pag. 54. Simonportius, lib. de Mente humana, c. 70. Et id tribuit Aristoteli, eo quod secundum eum anima tantum est in corde, quod certe insinuat, libro de communi animal. motu, in fine, ubi ait: *Quocirca non est opus in quoquo membro animam inesse, sed cum incerto principio consistat, reliqua membra, quod illi adjungantur, uniunt atque officia per naturam obeunt sua.* Idem insinuat, lib. de Juventute, c. 1. Itemque Albertus Magnus 2. de Anima, tractat. 1, cap. 27, sed obiter Aristoteles vero exponendus est, loqui scilicet de vi motiva, vel secundum principalitatem, ut aiunt, quod anima sit in corde, ut in prima sede, non quod sit in aliis.

5. *Quid alii præsertim medici apud Nyphum.* — Est alia opinio, quæ ponit unam animam informare totum corpus, tamen præter illam, inquit, esse diversas partiales formas in diversis partibus heterogeneis: quam tenent multi medici, quos refert, et sequitur Nyphus 1, de Generatione, text. 78, ac videtur esse opinio Commentatoris 12 Metaphysicæ, text. 17, ubi ait, quod totum animal, et partes ejus convenient in forma totius, differunt tamen in formis specificis ipsarum partium. Idem tenet Antonius Andræas 7, Metaphysicæ, q. 17, Venetus 2, de Anima, q. 23. Et quidam eorum aiunt, has partiales formas esse adeo imperfectas, ut nequeant subsistere sine totali. Alii, ut nullum esse existentiae tribuant, sed quodammodo partiale.

6. *Prima assertio pro anima indivisibili.* — *Probatur prima per dilemma.* — Contra has opiniones sit secunda conclusio. In viventibus, quæ habent animas indivisibiles, eadem ani-

ma est, et nulla alia forma, quæ informet eas partes viventis, quæ inter se continuæ sunt, et in quibus est aliqua operatio vitalis. Hæc est D. Thomæ, et communis theologorum in 2, dist. 17, ubi Gregorius, q. 2, Hervæus, tract. de Pluralitate formarum. Idem tenent philosophi fere omnes in libro de Anima. Videndum est Albertus, tract. 5, cap. penult., et ex medicis Nyphus supra in Recognitionibus, Turisanus, lib. 2, in Galenum Commento 12, dubio 4. Valles, lib. 4 Controversiar., in fine, et lib. 2, cap. 14. Probatur. Nam si partes heterogeneæ haberent partiales formas diversas, vel omnes informarentur postea quadam anima totali, vel non: utrumque autem istorum est impossibile: ergo. Probatur minor quoad primam partem. Nam si habent partiales formas, et rursus animam totalem, in eadem parte esset pluralitas formarum substantialium, quod sæpe probatum est esse impossibile. Item si anima totalis informat omnes partes, manet eadem difficultas, scilicet quod diversas dispositiones in illis habeat, et quod non præbeat illis idem esse, quare superflue adduntur partiales formæ. Item arguitur tertio. Nam si os, verbi gratia, habet partiale formam, per illam constituitur in tali esse, id est, in esse ossis: ad hoc enim ponuntur prædictæ formæ, alias superflue sunt: ergo anima totalis nullum effectum formale habet in tali parte, quia non præbet illi aliud esse: ergo non informat illam. Item quia illæ partiales formæ debent esse animæ, alias non haberent operationem vitalem, nec dispositionem vitæ, et consequenter fuissent superfluæ, quod non est admittendum: essent ergo in eadem parte viventis plures animæ, quod improbatum est, cap. 5. Si vero dicatur secundum, scilicet quod partes non informantur anima totali, sed tantum suis partialibus formis. Contra arguitur, vel illæ partes habent inter se continuationem, vel non: si habent, ex illis integrabitur una anima, quæ erit divisibilis, et extensa contra id, quod supponimus de indivisibilitate prædictarum animarum; si autem non habent continuationem: ergo quælibet per se constituit suum suppositum vivens: et animal ex eis resultans non erit per se unum, sed per accidens aggregatum multorum.

7. *Probatur secunda principaliter assertio.* — *Probatur tertia principaliter.* — *Probatur quartæ.* — *Probatur quinta.* — *Probatur sexta.* — Secundo, si hæc anima indivisibilis non est in omnibus partibus, erit saltem in una: peto ergo, an illa sit organica, necne? Si non est

et non aliqua pars illius. Faciunt pro hac conclusione supra adducta, c. 6 et 12.

8. *Ad primum argumentum in num. 4.* — *Ad secundum ib.* — *Ad tertium ib.* — Ad primum respondetur esse differentiam inter formam divisibilem et indivisibilem, quod divisibilis tota respicit totam materiam, et pars partem, forma vero indivisibilis respicit ut adæquatum subjectum totam materiam, partem vero non respicit per se, sed in quantum integrat totum, quare non est inconveniens, quod eadem forma in diversis partibus requirat diversas et contrarias dispositiones, quia ex illis partibus resultat unum integrum susceptivum attemperatum juxta exigentiam formæ. Ad secundum negatur major. Ad primam ejus probationem respondetur idem argumentum esse de quacumque forma cadaveris: eadem ergo est solution alibi tradita. Ad secundum respondetur. Si pars non totaliter abscindatur, non amittit animam, si vero totaliter, aiunt quidam non posse iterum informari illa anima, videri tamen habere aliquam operationem vitalem properter unionem intimam, quam habet cum aliis partibus absque nova informatione. Ita respondent Nyphus et alii: videtur tamen valde probabile posse iterum reuniri, et informari eadem anima per modum nutritionis. Nam sicut illa anima potest unire sibi materiam cibi et informare, ita potest reunire sibi materiam partis abscissæ et informare, maxime si illi conjugatur statim antequam amittat dispositiones proprias. Neque in hoc appetit ratio impossibilitatis, imo nec tunc fiet proprie regressus a privatione ad habitum, quia materia illa non fuit simpliciter separata a forma, sed ex parte. Tertium argumentum difficilior est, nam petit, ut explicemus, quo modo primo, et per se differentiar partes heterogeneæ: hoc vero abunde exposuimus supra c. 2, n. 29.

9. *Tertia assertio.* — *Concluditur probatio assertionis.* — *Instatur contra proximam assertionem.* — Ex quibus sequitur hæc tertia conclusio. Anima indivisibilis, et nulla alia est tota in toto, et tota in qualibet parte. Ad eum probacionem supponit D. Thomas, 1 p., q. 76, a. 8, triplicem totalitatem formæ. Prima esse essentialis, quæ consurgit ex compositione generis et differentiæ, secundum quam totalitatem qualibet forma etiam divisibilis est tota in toto, et tota in qualibet parte, quoniam in qualibet parte formæ est tota essentia formæ. Secunda totalitas est potentialis, unde vocatur totum potentiale, et secundum hanc nullam animam etiam indivisibilis, est tota in

qualibet parte, quia non in omnibus habet omnes potentias. Tertia est totalitas quantitativa, et secundum hanc formæ quidem divisibilis, non possunt esse totæ in qualibet parte, quia cum sint extensæ, adaptantur quantitatim, ut pars sit in parte, ac tota in toto: formæ vero indivisibilis, cum non habeant partes, earum totalitas potest dici solum entitativa, et secundum eam totam dicuntur esse in qualibet parte, quam informant. Ita patet expositio et probatio conclusionis quoad utramque partem. Atque hinc intelligitur, quomodo res indivisibilis valeat totam materiam divisibilem, et extensam informare, non enim est indivisibilis instar puncti, ut D. Thomas adnotat de spiritualibus creaturis, a. 4, ad 16. Nam punctum ad genus quantitatis pertinet, anima vero indivisibilis transcendent alio modo genus quantitatis, et ideo non circumscribitur sicut res quanta, neque uni solum puncto limitatur, sed in diversis partibus simul tota esse potest. Inferes primo: ergo tota anima est in digito, atque adeo unus digitus homo est, cum nihil aliud homo sit, quam compositum ex materia, et forma rationali. Secundo inferes intellectum esse in pede, si anima tota in pede est. Tertio animam posse ascendere simul et descendere, si, verbi gratia, simul alteram manum attollam, alteram deprimam. Quarto animam totam si in manu est, retrahi ad reliquum corpus, si forte manus praecidatur, quæ omnia videntur absurdæ.

10. *Ad instantiam.* — Ad primum negatur posterior sequela, nam homo significat per se subsistens in natura humana: at digitus non est hujusmodi. Itaque homo solum dicitur compositum ex anima et materia illi adæquata, in qua scilicet valeat a se conservari, quodque habeat potentias omnes, et passiones naturæ debitas, ac per illas operatur, quod nulli parti quadrat. Unde intelligitur ratio, cur in hominibus pars recipiat denominationem totius, non vero in heterogeneis. Ad secundum negatur intellectum esse in parte corporis, cum sit in anima immediate, nec valet illa consequentia: Anima est in pede, intellectus est in anima: ergo intellectus est in pede: fit enim argumentum in quatuor terminis, cum varietur modus essendi, est sicutidem in pede anima, ut informans, intellectus vero in anima, ut inhærens, in corpore autem nullo modo. Unde solum sequitur, intellectum esse in anima informante pedem, dici tamen improprie potest intellectum esse in capite ratione sensuum illi ministrantium. Ad tertium Cajeta-

nus, 1 p., q. 76, a. 8, putat animam tantum mutari, cum totus homo mutatur, et quod tantum sit definitive in toto homine: idem significat S. Thomas, in 1, dist. 37, q. 1, a. 3, ad 4. Sed non dubito, quin ad motum brachii anima mutetur, nam mutatis nobis, ut ait Aristoteles, mutantur ea, quæ sunt in nobis, atque si consideretur anima prout est in brachio, mutat certe respectum prioris propinquitatis, aut distantiae. Respondet ergo non esse inconveniens eamdem animam simul ascendere et descendere secundum diversas partes, in quibus est. Ita melius D. Thomas, quest. de Anima, art. 10, ad 12. Sicut corpus Christi Domini in diversis hostiis existens si-

mul ascendit et descendit, illi vero motus simpliciter contrarii non sunt, quia nec per eamdem lineam, neque inter eosdem terminos exercentur. Ad quartum cum pars dividitur, neque anima corruptitur, neque retrahitur, sed eodem modo manens in cæteris partibus desinit informare partem divisam: idemque dicendum de formis animalium perfectorum, quia non a singulis partibus, sed a toto corpore in suo esse pendent. Et hæc sufficient de substantia animæ, per quæ dilucidantur quæstiones 75, 76 et 90, primæ partis D. Thomæ, exceptis paucis, quæ ibi tangit, pertinentibus ad doctrinam de generatione, quæ suo etiam loco sunt exposita.

FINIS LIBRI PRIMI DE SUBSTANTIA ET INFORMATIONE ANIMÆ.

ELENCHUS CAPITUM LIBRI SECUNDI

DE POTENTIIS ANIMÆ IN COMMUNI, AC ETIAM VEGETANTIS.

CAP. I. *An potentiae animæ ab ea rea-*

liter distinguantur.

CAP. II. *An potentiae inter se per actus,*

et objecta distinguantur.

CAP. III. *An potentiae animæ ab ea*

fluant, et in ea subjectentur.

CAP. IV. *An nutrimentum sit objectum*

potentiae nutritivæ.

CAP. V. *An sanguis sit nutrimentum so-*

lum, vel etiam animata substantia.

CAP. VI. *An mutatio sit omnibus viven-*

tibus necessaria.

CAP. VII. *An generatio sit propria actio*

viventium.

CAP. VIII. *Quo modo et ordine perfici-*

tur generatio.

CAP. IX. *Quæ sit potentia nutritiva et*

augmentativa.

CAP. X. *Quid sit potentia generativa, et*

an distinguatur a nutritiva.

CAP. XI. *Quodnam sit potentiae nutritivæ*

subjectum.

CAP. XII. *Quodnam sit subjectum po-*

tentiæ generativæ.

